

APURAHAHANKKEEN LOPPURAPORTTI HELSINGIN SANOMAIN SÄÄTIÖLLE

Hankkeen nimi

Tekoälyjournalismin oikeudelliset haasteet - tekijyys, kannustimet ja vastuu

Myöntövuosi

2017

Myönnetty summa

215.000 euroa

Hanke alkoi

1.5.2018

Hanke päättyi

31.3.2021 (lisäaikaa saatu)

Hankkeeseen muualta saatu rahoitus (summa ja myöntäjä) –

Vastuuhenkilö (nimi, asema ja organisaatio)

Professori Taina Pihlajarinne, Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta

Muut tutkijat/työryhmän jäsenet

Yliopistonlehtori Anette Alén-Savikko

Apulaisprofessori Katri Havu

Yliopistotutkija Juha Vesala

Apulaisprofessori Riikka Koulu (hankkeen alkuvaiheessa)

Tohtorikoulutettava Alexander Thesleff

Tiivistelmä hankkeesta

Tutkimusprojektissa tarkasteltiin tekoälyjournalismiin ja mediaan liittyviä oikeudellisia kysymyksiä useasta näkökulmasta. Siinä selvitettiin tekoälyjournalismiin liittyvää oikeustilaa ja analysoitiin oikeudellisia kysymyksiä jotka ovat relevantteja uusien sovellusten vastuulliselle hyödyntämiselle. Hankkeessa tuotettiin ratkaisuehdotuksia lainsäädäntötyöhön ja oikeudelliseen ratkaisutoimintaan erityisesti tekijyyteen, datan omistajuuteen ja käyttöön, vastuukysymyksiin sekä kilpailuoikeuteen liittyvissä ongelmissa.

Hankkeen tavoite

Tutkimusprojektissa tarkasteltiin tekoälyjournalismin oikeudellisia kysymyksiä useasta näkökulmasta. Keskeiset tutkimuskysymykset ovat olleet seuraavat:

- 1) Mitä tekoälyjournalismilla tarkoitetaan, ja mitä haasteita se luo oikeudelliselle sääntelylle yhteiskunnassa?
- 2) Miten tekijänoikeudellista sääntelyä tulisi uudelleenarvioida ja kehittää erityisesti tekijyyden ja kannustinjärjestelmän näkökulmasta? Millaisilla oikeudellisilla keinoilla markkinoiden toimivuus uutissisällön tuotannossa voidaan varmistaa?
- 3) Millä oikeudellisilla perusteilla tekoälyä hyödyntäen julkaistun sisällön aiheuttaman vahingon korvaamista koskevia kysymyksiä ratkaistaan ja tulisi ratkaista?

Tavoite saavutettiin (asteikolla 1–5; 1=huonosti, 5=erinomaisesti)

5

Keskeiset tulokset

Hankkeessa tarkasteltiin monipuolisesti teknologisen innovaation, median ja oikeudellisen murroksen suhdetta ja tunnistettiin tarvetta muuttaa sääntelyä kysymyksissä, jotka koskevat erityisesti tekoälyn käyttöä uutistuotannossa ja mediassa. Pääpaino on ollut yksinoikeuksiin liittyvissä, hyödynnettävään datan asemaan liittyvissä, kilpailuoikeudellisissa sekä vahingonkorvausoikeudellisissa kysymyksissä. Moni oikeudellinen kysymys nivoutuu osaksi yleistä tekoälyn käyttöä koskevaa murrosta, mutta osa kysymyksistä on ollut erityisiä siinä mielessä, että ne ovat edellyttäneet tarkastelua median ja mediaoikeuden erityiskontekstissa. Tutkimuksessa on annettu suosituksia lainsäätäjälle, tuomioistuimille sekä alan toimijoille. Hankkeessa on tehty monitieteistä yhteistyötä muiden alojen tutkijoiden sekä käytännön toimijoiden kanssa.

Hankkeen julkaisut, artikkelit ja kirjoitukset (myös linkit)

Pihlajarinne, T. & Alén-Savikko, A. (toim.): AI and the Media. Reconsidering rights and responsibilities. Edward Elgar Publishing 2022.

Alén-Savikko, A. : Transparency in algorithmic journalism – from ethics to law and back. Teoksessa Pihlajarinne, T. & Alén-Savikko, A. (toim.) AI and the Media. Reconsidering rights and responsibilities. Edward Elgar Publishing 2022.

Alén-Savikko, A.: Artificiell intelligens, risker och (privat)rätt – några reflektioner kring samhällelig utveckling och juridik. Teoksessa Bärlund, J. ym. (toim.) Nya Trender och bärande principer i den nordiska förmögenhetsrätten. Juridiska fakulteten vid Helsingfors universitet, 2020.

Alén-Savikko, A.: The Council for Mass Media publishes dictum on the use of algorithms in journalism. IRIS - Legal Observations of the European Audiovisual Observatory 1/2020, 1/2.

Alén-Savikko, A. : Vem skapar din världsbild? Cordi blog, <https://cordi.blog/2020/03/25/vem-skapar-din-varldsbild/>.

Alén-Savikko, A. Exploring news automation – notes on transparency and copyright. Teoksessa Koulu, R. & Kontiainen, L. (toim.) How will AI Shape the Future of Law. University of Helsinki Legal Tech Lab Publications, 2019.

Alén-Savikko, A., Bu-Pasha, S., Himmanen, H., Korpisaari (ex. Tiilikka), P., Lehtilä, S., & Vesala, J. : Personal Data Protection, Frequency Regulation and Competition Law in the Context of Smart City Infrastructure. In P. Korpisaari (Ed.), Oikeuksia, vapauksia ja rajoituksia: Viestintäoikeuden vuosikirja 2019. Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta. *Kyse on ensisijaisesti toisen hankkeen julkaisusta. Juha Vesala on kuitenkin omassa osuudessaan hyödyntänyt tässä hankkeessa tekemäänsä työtä datan ja alustojen kilpailuoikeudellista sääntelystä. .*

Alén-Savikko, A. : Finland. Teoksessa Cappello, M. (toim.) Media reporting: facts, nothing but facts? IRIS Special 1/2018. European Audiovisual Observatory.

Alén-Savikko, A., Ballardini, R. M. & Pihlajarinne, T.: Tekoälyn tuotokset ja omaperäisyysvaatimus -kohti koneorientoitunutta tekijänoikeutta? LM 7-8/2018, 975–995. (*Alén-Savikon ja Pihlajarinteen osuuksien osalta*).

Alén-Savikko, A. & Korpisaari: International Encyclopaedia of Media Law Finland. 2nd edition, Kluwer Law International. 2021. (*Alén-Savikon osuuden osalta*)

Alén-Savikko, A. K., Pihlajarinne, T. E., Vesala, J. T., Havu, K. A., & Koulu, A. R.: Uutisautomaatiota tutkimassa. In P. Korpisaari (Ed.), Data, viestintä ja sääntely: Viestintäoikeuden vuosikirja 2018 (pp. 10-20). (Forum iuris). Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta

Havu, Katri: Damages Liability for Non-material Harm in EU Case Law. European law review 2019.

Havu, Katri – Roslin, Walter: Tekoäly ja vahingonkorvausvastuu viestintä- ja media-alalla: teoreettisia lähtökohia ja valikoituja havaintoja. Lakimies. 7-8/2019.

Korpisaari (ex. Tiilikka), P., Vesala, J., Bu-Pasha, S., Brouwer, D. J., Lehtilä, S., Ojajärvi, O. E., & Antikainen, A. K.: Legal Aspects in Developing Smart City Services And Data Ecosystems. In P. Korpisaari (Ed.), Sanan vapauksia ja rajoja: Viestintäoikeuden vuosikirja 2020 (Vol. 18). (Forum iuris). Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta. *Kyse on ensisijaisesti toisen hankkeen julkaisusta. Juha Vesala on kuitenkin omassa osuudessaan hyödyntänyt tässä hankkeessa tekemäänsä työtä datan ja alustojen kilpailuoikeudellista sääntelystä.*

Pihlajarinne, T. & Alen-Savikko, A.: Conclusions on artificial intelligence, media and regulation. Teoksessa (toim.): Pihlajarinne Alén-Savikko (toim.): Artificial Intelligence and the Media: Reconsidering Rights and Responsibilities. Edward Elgar 2022.

Pihlajarinne, T., Thesleff, A. W., Leppänen, L. & Valmari, S. M: European copyright system as a suitable incentive for AI-based journalism? Teoksessa Pihlajarinne – Alén-Savikko (toim.): Artificial Intelligence and the Media: Reconsidering Rights and Responsibilities. Edward Elgar 2022 (*Pihlajarinteen, Thesleffin ja Valmarin osuuksien osalta*).

Pihlajarinne, T. & Alen-Savikko, A. Introduction to artificial intelligence, media and regulation. Teoksessa Pihlajarinne – Alén-Savikko: Artificial Intelligence and the Media: Reconsidering Rights and Responsibilities. Edward Elgar 2022.

Pihlajarinne, T. E. & Ballardini, R. M.: Owning Data via Intellectual Property Rights: Reality or Chimerica? Teoksessa Ballardini, R., Pitkänen, O. & Kuoppamäki, P. (toim.): Regulating Industrial Internet through IPR, Data Protection and Competition Law. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International 2018. (*Pihlajarinteen osuuden osalta*).

Vesala, J. : Press publishers' right and artificial intelligence. Teoksessa Pihlajarinne - Alen-Savikko (toim.): AI and the Media - Reconsidering Rights and Responsibilities Edward Elgar 2022.

Vesala, J. T., & Ballardini, R. M. (2019). AI and IPR Infringement: a Case Study on Training and Using Neural Networks. In R. Ballardini, O. Pitkänen, & P. Kuoppamäki (Eds.), Regulating Industrial Internet through IPR, Data Protection and Competition Law (pp. 99-114). Kluwer Law International. (*Vesalan osuuden osalta*).

Esitelmät tieteellisissä konferensseissa, koulutukset ja luennot

Alén-Savikko: Periaatelähtöisyys muuttuvassa mediaympäristössä. 27.1.2020, Lakimies-keskustelutilaisuus: oikeus, media ja julkisuus.

Alén-Savikko: 10.5.2019, De 13:e Nordiska förmögenhetsrättsdagarna 2019.

Alén-Savikko & Pihlajarinne: Tekoälyn tuotokset ja omaperäisyysvaatimus – kohti koneorientoitunutta tekijänoikeutta? Anette Alen-Savikko & Taina Pihlajarinne, 21.1.2019, Oikeus ja digitalisaatio. Lakimies-keskustelutilaisuus.

Alén-Savikko: Tekoäly, tekijyys ja tekijänoikeus (esitys). / Paneelikeskustelija. 23.10.2019, RTTL:n mediaseminaari: Tekoäly vie, media-ala vastaa.

Alén-Savikko: Transparency in News Automation - Examining a Fundamental Rights Perspective. 12.9.2019, Fundamental Rights Online, Helsinki.

Alén-Savikko: "The Emperor's New Clothes" - Notes on Transparency in News Automation. 5.9.2019, Society of Legal Scholars 2019, Preston, Iso-Britannia.

Alén-Savikko: Rikkooko EU-tekijänoikeusdirektiivi internetin? 13.5.2019, Ficom Forum, Helsinki.

Alén-Savikko: News production and AI – copyright and competition law perspectives, 5.6.2018 IPR Summer School, Artificial Intelligence and Intellectual Property Rights – Challenges and Opportunities, Helsinki.

Pihlajarinne: Studia Iuridica 2018: Tekoäly ja oikeus

Pihlajarinne: SLS Conference 2018. Presentation "Owning Data via Intellectual Property Rights: Reality or Chimerica?" (yhdessä Rosa Ballardinin kanssa)

Pihlajarinne: IPR Summer School, Artificial Intelligence and Intellectual Property Rights – Challenges and Opportunities, 2018 (yhdessä Rosa Ballardinin kanssa).

Pihlajarinne: oikeusministeriön järjestämä työpaja 2018. Esityksen aihe: datan omistajuus.

Vesala: Tekoäly ja tekijänoikeus: lehtikustantajan lähioikeus, 10 Jun 2021. Tekijänoikeuspäivä 2021

Vesala: Datan käytön lainsäädännölliset raamit, 12 Feb 2021. Monialaisen palvelutarpeen ennakointi tekoälyn avulla

Vesala: AI and the Law: Safeguarding and Promoting Innovation, Creativity and Competition, 26 Nov 2019. AI Day, 26/11/2019.

Vesala: Artificial Intelligence and IPR, Period: 2 Jun 2019. Opening speech of IPR Summer School (yhdessä Leo Leppäsen kanssa).

Vesala: AI and the Law: Safeguarding and Promoting Innovation, Creativity and Competition, 26 Nov 2019, Finland, IPR Summer School.

Vesala: Digitaalisten palvelujen sääntely ja tekijänoikeudet, 4 Jun 2019. Faculty of Law, Alma Talent Lakimiesliiton koulutus

Vesala: DSM-direktiivi lehtikustantajan lähioikeuden näkökulmasta, 13 May 2019,

Vesala: Toukokuun jäsentilaisuus: Ajankohtaista immateriaalioikeutta, Suomalainen Lakimiesyhdistys

Vesala: Tekoäly ja tekijänoikeus, 11 Feb 2019, IPR-päivä 2019: Teemana tekoäly

Vesala: Tekoäly sisällöntuotannossa: tekijänoikeuskysymykset, 5 Sep 2018, Legal Tech - The Future is Now

Vesala: Tekoäly ja tekijänoikeudet, 4 Sep 2018, Tekijänoikeuspäivä 2018,

Vesala: Tekoälyllä luotu sisältö: tekijän- ja kilpailuoikeudellisia kysymyksiä, 26 Aug 2018, ELSA Helsinki kick-off -seminaari

Vesala: Artificial creativity and antitrust, 23 Jun 2018, 13th ASCOLA Conference "The Effects of Digitization, Globalization, and Nationalism on Competition Law"

Vesala: Automated content production and copyright law: proposed text and data mining exception, 8 Jun 2018, Juha Vesala (Speaker), Legal Tech Lab Conference 2018: How Will AI Shape The Future Of Law?

Vesala: Automated copying of contents of news articles News production and AI – copyright and competition law perspectives, 5 Jun 2018, Artificial Intelligence and Intellectual Property Rights: Challenges and Opportunities

Vesala: Tekoäly sisällöntuotannossa: tekijänoikeuskysymykset, 19 Mar 2018, Juha Vesala (Speaker), International Law Association (Finland) Annual Meeting

Vesala, puheenjohtajana tilaisuudessa Tietosuoja ja oikeudet dataan, 13.04.2021, IPRUC

Vesala: Digital Markets Act and Platform Regulation, 02.03.2021, IPRUC

Tutkimusvierailu Juha Vesala, Max Planck Institute for Innovation and Competition, 1 Dec 2018 → 22 Dec 2018, Juha Vesala (Visiting researcher), Research visit at Max Planck Institute for Innovation and Competition

Yhteiskunnallinen vuorovaikutus: Juha Vesala, Asiantuntijakuuleminen, Tekoälyasetus ja tekijänoikeus, 8.9.2021, Eduskunnan Sivistysvaliokunta, E 62/2021 vp ja U 28/2021 vp, Esitelmä (Tekijänoikeudella suojattuun dataan pääsy ja käyttö tekoälysovelluksien kehittämisessä) ja keskustelu, europarlamentaarikko X:n vihreä pöytä, 2.6.2020, Euroopan parlamentti.

Kaikki hankkeen tutkijat puhuivat työpajassa ”tekoälyjournalismin oikeudelliset haasteet” 29.4.2018

Valmistuneet (tai valmistumassa olevat) opinnäytetyöt

Thesleff Alexander on valmistellut osana hanketta väitöskirjaa tekoälystä ja tekijänoikeudesta.

Hankkeen saama medianäkyvyys (lehtikirjoitukset, tv- ja radio-ohjelmat, muu medianäkyvyys)

Lakimiesuutiset 5/2018: Tekoälytutkimus etsii hämärtyneitä lain rajoja (Pihlajarinteen haastattelu)

Hankkeessa syntyneet tutkimusaineistot -

Aineistojen tallennuspaikka mahdollista jatkokäyttöä varten -